

Kapitola 8: Další finanční instituce a jimi poskytované služby.

Cíl tématu

Cílem této kapitoly je představit nejrůznější finanční instituce, které mohou působit v rámci finančních systémů jednotlivých zemí. Výklad je zaměřen na licencované a státem regulované podnikatelské společnosti mající právní subjektivitu, jež nabízejí finanční produkty a poskytují finanční služby v souladu s udělenou licenci. Jedná se o instituce sektoru bankovníctví, nebankovní instituce sektoru investičních služeb, instituce sektoru pojišťovnictví a další licencované subjekty finančního systému.

Klíčová slova

spořitelní a úvěrová sdružení, leasingové, faktoringové a forfaitingové společnosti, pojišťovna, nebankovní poskytovatelé úvěrů, zajišťovna

Obsah

8.1	Kategorizace subjektů působících ve finančním sektoru	2
8.2	Spořitelní a úvěrní družstva	3
8.3	Leasingové společnosti	5
8.4	Instituce sektoru pojišťovnictví	7
8.4.1	Pojišťovny	9
8.4.2	Zajišťovny	14
8.5	Nebankovní poskytovatelé úvěrů	14
8.6	Další licencované subjekty finančního systému	15
8.6.1	Provozovatelé vypořádacích systémů	16
8.6.2	Ratingové agentury	16
8.6.3	Instituce regulace a dohledu	16
8.6.4	Subjekty nezbytné pro fungování finančního systému	16
8.6.5	Nadnárodní finanční instituce	17
8.6.6	Mezinárodní finanční instituce	17

Shrnutí kapitoly	18
Vzorové otázky	20
Literatura	20

8.1 Kategorizace subjektů působících ve finančním sektoru

V rámci finančních systémů jednotlivých zemí působí mnoho různých subjektů. Vyplývá to jednak z množství a rozmanitosti zde prováděných činností, jednak z toho, že legislativa států nebývá stejná. Záleží totiž na tom, jakým druhům podnikatelských subjektů umožní v rámci svého „národního“ finančního systému působit, resp. jaké subjekty sám zřídí vzhledem k jeho charakteru, či za účelem jeho regulace a ochrany, anebo pro zabezpečení výkonu státní správy.

Finanční instituce jsou v následujícím výkladu chápány jako „licencované a státem regulované podnikatelské společnosti mající právní subjektivitu, jež nabízejí finanční produkty a poskytují finanční služby v souladu s udělenou licencí (resp. povolením k činnosti). Licencí se rozumí povolení udělované kompetentními orgány k výkonu podnikatelské činnosti ve vymezeném rozsahu a za předem definovaných podmínek (v ČR jde zpravidla o povolení udělovaná ČNB).

V praxi se nejčastěji používá členění finančních institucí v souladu s nastavením systému regulace a dohledu ve finančním systému. Finanční instituce jsou ve většině zemí členěny do čtyř základních sektorů:

- I. Instituce sektoru bankovníctví**
 - a. Obchodní banky, centrální banky
 - b. Nebankovní spořitelní instituce
- II. Nebankovní instituce sektoru investičních služeb**
 - a. Obchodníci s cennými papíry
 - b. Investiční společnosti a investiční fondy
 - c. Penzijní společnosti, resp. penzijní fondy
 - d. Burzy, resp. regulované organizované trhy
- III. Instituce sektoru pojišťovnictví**
 - a. Pojišťovny
 - b. Zajišťovny
- IV. Další licencované subjekty finančního systému**
 - a. Instituce regulace a dohledu
 - b. Ratingové agentury
 - c. Garanční fondy
 - d. Různé licencované profese fyzických osob
 - e. aj.

Na finančních trzích ovšem vedle výše uvedených licencovaných „finančních institucí“ působí i celá řada **dalších podnikatelských subjektů**. Ty mohou některým z již uvedených druhů finančních institucí buď částečně konkurovat, nebo jim mohou naopak v jejich činnostech pomáhat, anebo mohou vykonávat i podnikatelské činnosti zcela odlišného druhu. Nemusí se jednat pouze o osoby právnické, nýbrž i o fyzické osoby, které mohou navíc vykonávat i celou řadu různých odborných činností jako zaměstnanci firem, což je v řadě případů podmíněno získáním licence, či alespoň povinnou registrací udělovanou na základě dosažení předepsané odbornosti.

V neposlední řadě zde také působí různé **instituce státní správy** (např. finanční úřady, instituce sociálního zabezpečení aj.).

Pokud vezmeme do úvahy mezinárodní souvislosti, tak na světovém finančním trhu působí rovněž mnohé **nadnárodní multinacionální finanční korporace** (označované jako „**finanční konglomeráty**“), přičemž zde uskutečňují finanční transakce i jednotlivé státy, a to jak přímo mezi sebou (nejčastěji prostřednictvím svých centrálních bank), tak i prostřednictvím různých mezinárodních institucí, jichž jsou členy.

Řada z výše uvedených finančních institucí již byla v rámci tohoto kurzu představena v předchozích kapitolách (např. obchodní banky – kap. 3 až 5, centrální bankovníctví – kap. 7). Některé instituce budou podrobněji zmíněny až v následujících kapitolách (např. nebankovní instituce sektoru investičních služeb – kap. 9 a 10). Jinde neuvedeným finančním institucím a jimi poskytovaným službám je věnována tato kapitola 8 (např. spořitelní a úvěrová sdružení, leasingové, faktoringové a forfaitingové společnosti, pojišťovací společnosti, nebankovní poskytovatelé úvěrů, apod.). 7

8.2 Spořitelní a úvěrní družstva

Spořitelní a úvěrní družstva (označované také jako „**družstevní záložny**“ nebo „**kampeličky**“) jsou právnické osoby s neuzavřeným počtem členů, fungující na členském principu. Jejich činnost je upravena *zákonem č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, ve znění pozdějších předpisů*.

Družstevní záložna je družstvo, jež poskytuje různé finanční služby, podobně jako banka. Je tedy možné u něj vést běžný nebo spořicí účet, uložit peníze na termínovaný vklad nebo žádat o úvěr.

Záložnám se lidově říká kampeličky podle *Františka Kampelíka*, který je zpopularizoval v polovině 19. století. Největšího rozmachu dosáhly přibližně o sto let později.

Zásadním rozdílem oproti bankám je skutečnost, že služeb záložny mohou využívat pouze členové družstva. Až do roku 2015 šlo ve většině případů o formalitu, členský vklad byl jen symbolický. Od poloviny roku 2015 však platí pravidlo 1:10, podle něhož může být členům družstva úročen jen desetinásobek členského vkladu. Kdo tedy v záložně bude chtít nechat zhodnotit například sto tisíc korun, má nově dát ještě 10 tisíc korun jako členský vklad. Ten je přitom vyjmutý ze zákonného pojištění vkladů, takže v

případě krachu záložny o něj klient může přijít. Na členský vklad se nevztahuje ani úrok sjednaný na termínovaném vkladu nebo na spořicímu účtu.

S členstvím jsou obvykle spojena práva, která jsou popsána ve stanovách. Družstevní záložny donedávna nabízely mnohdy výrazně lépe úročené spořicí účty nebo termínované vklady než klasické banky. Některé nabízejí také nízké nebo nulové poplatky za vedení běžného účtu. Pro členy bývají oproti bankám dostupnější také úvěry. Mezi nevýhody naopak patří malá síť poboček, pro zřízení účtu je přitom u řady z nich nutná osobní návštěva.

Klienti se jako členové musejí také podílet na krytí případné ztráty záložny. Podle zákona je však tato povinnost omezena řádově na maximálně stovky korun - na dvojnásobek členského vkladu a případného zápisného. Vkladů na účtech se tato spoluodpovědnost netýká. Vklady v kampaňkách jsou od roku 2006 ze zákona pojištěny stejně jako v bankách (Fond pojištění vkladů), tedy sto procent vkladů do výše 100 tisíc eur.

Novodobé družstevní záložny začaly v Česku vznikat v roce 1996. V roce 1999 jich už fungovalo 127, poté však přišla první velká vlna krachů. Ke konci roku 2000 jich zůstalo jen 73. Z kampaňček se v té době ztratilo osm miliard z 11,3 miliardy korun vkladů.

Už v roce 2005 výrazně zpřísnila pravidla pro fungování těchto družstev, dohlíží na ně Česká národní banka a ohledně obezřetnosti podnikání pro ně platí prakticky stejná pravidla jako pro banky. Povinný základní kapitál vzrostl z dřívějších 500 tisíc na 35 milionů korun. Nová pravidla splnilo jen minimum družstev. Na konci roku 2009 jich Česká národní banka evidovala sedmáct, ke konci roku 2013 už jen třináct.

Bývalá záložna Fio v roce 2010 získala licenci od ČNB a "povýšila" na banku, nyní patří k nejúspěšnějším nováčkům na trhu. Od roku 2017 působí jako banka také bývalá záložna Creditas.

V květnu 2017 mělo platnou licenci od ČNB deset záložen:

- Akcenta
- Ano spořitelní družstvo
- Artesa
- Citfin
- České spořitelní družstvo
- Družstevní záložna Kredit
- Družstevní záložna PSD
- Moravský peněžní ústav - spořitelní družstvo
- Peněžní dům, spořitelní družstvo
- Podnikatelská družstevní záložna

Nový zákon přikazuje záložnám s bilanční sumou přes pět miliard korun, že se mají po roce 2018 přeměnit na banku, pokud nechtějí rezignovat na svůj další růst. K tomu potřebují licenci od ČNB. Zájem o přeměnu mají také Moravský peněžní ústav a Akcenta.

8.3 Leasingové společnosti

Leasingem se rozumí forma podnikání, jehož podstatou je pronájem výrobků a výrobních prostředků na určité období na základě úhrady leasingových poplatků formou splátek. Uplatňuje se zejména u předmětů dlouhodobé spotřeby, ale i ve službách. Nahrazuje investování a jeho předmětem může být jakýkoliv hmotný i nehmotný majetek. Leasing nabízí specializované leasingové společnosti nebo bankovní ústavy. Banky jsou oprávněny k provozování operací finančního leasingu přímo ze *zákona č. 21/92 Sb., o bankách*.

Podstatou leasingu je smlouva, podle níž jedna strana s podnikatelským záměrem (*leasingová společnost*) a za úplatu poskytne druhé straně - tzv. *leasingovému nájemci* - jím vybraný předmět do užívání. Podle toho, za jakým účelem a za jakých podmínek je smlouva uzavřena, je možné leasing členit na několik typů:

1. účelem je **dočasné používání** předmětu leasingu bez:
 - a) přenosu většiny rizik a užitků spojených s vlastnictvím předmětu leasingu,
 - b) jakéhokoliv smluvního nároku na možný přechod vlastnictví předmětu leasingu na nájemce.

Tento leasing se nazývá **operativní leasing**.

2. účelem je **dlouhodobé užívání** předmětu leasingu s:
 - a) přenosem rozhodující části nebo i všech rizik a užitků spojených s vlastnictvím předmětu leasingu na nájemce,
 - b) s právem či povinností převodu vlastnictví předmětu leasingu na nájemce za cenu obvykle podstatně nižší než tržní nebo s právem uzavření další leasingové smlouvy za podstatně výhodnějších podmínek.

Tento leasing se nazývá **finanční leasing**.

3. účelem je **řízení toku hotovosti (financování)** nájemce přičemž:
 - a) dodavatelem předmětu leasingu je nájemce, který předmět leasingu obvykle již užívá,
 - b) všechna rizika zůstávají na nájemci,
 - c) na konci předmět leasingu přechází zpět na nájemce.

Tento leasing se nazývá **zpětný leasing**.

Finančním leasingem se dle § 21d odst. 1 zákona o dani z příjmu rozumí přenechání věci (s výjimkou věci, která je nehmotným majetkem) vlastníkem k užití uživateli za úplatu, pokud:

- a) je při vzniku smlouvy
 1. ujednáno, že po uplynutí sjednané doby převede vlastník užívané věci vlastnické právo k ní za kupní cenu nebo bezúplatně na uživatele věci,

2. nebo ujednáno právo uživatele na převod podle předchozího bodu 1,
- b) ke dni převodu vlastnického práva není kupní cena vyšší než zůstatková cena vypočtená ze vstupní ceny evidované u vlastníka, kterou by předmět finančního leasingu měl při rovnoměrném odpisování bez zvýšení odpisu v prvním roce odpisování, s výjimkou případu, že užívaná věc byla při tomto odpisování již odepsána ve výši 100 % vstupní ceny,
- c) je při vzniku smlouvy ujednáno, že po dobu trvání finančního leasingu budou na uživatele převedeny:
1. užívací práva k předmětu leasingu,
 2. povinnosti spojené s péčí o předmět leasingu,
 3. rizika spojená s užíváním předmětu leasingu,
- d) je splněna minimální doba finančního leasingu (doba finančního leasingu se počítá ode dne, kdy byl předmět finančního leasingu uživateli přenechán ve stavu způsobilém obvyklému užívání).

Nový odstavec 2 u § 21d pak vymezuje, co se rozumí **minimální dobou finančního leasingu**. Věcně se tato úprava shoduje s minimální dobou trvání finančního leasingu jako podmínky pro uznatelnost úplaty u finančního leasingu jako výdaje v § 24 odst. 4 písm. a), § 24 odst. 15 písm. a) a § 24 odst. 16 písm. a). A to ve znění novelizovaném zákonem č. 458/2011 Sb., který sjednocuje vazbu minimální doby trvání finančního leasingu na minimální dobu odpisování hmotného majetku i u nemovité věci a současně umožňuje zkrácení doby finančního leasingu o šest měsíců i na hmotný majetek zaevidovaný (vedle dosavadních odpisových skupin 2 a 3) v odpisových skupinách 4 až 6.

Pokud jde o auto, náklady za havarijní a povinné ručení mohou být už součástí splátky. Pokud chceme mít splátky jako daňově uznatelný výdaj, musí trvat **leasing minimálně 60 měsíců** a po ukončení pronájmu musí být majetek zařazen do obchodního majetku. To vyplývá z § 24 odst. 4 ZDP. Zároveň je zde uvedeno, že v případě hmotného movitého majetku zařazeného do odpisové skupiny 2 nebo 3 (tedy např. automobily), lze dobu nájmu zkrátit až o šest měsíců.

Podle § 28 zákona č. 563/91 Sb., o účetnictví majetek (předmět leasingu) odepisuje účetní jednotka, která jej úplatně nebo bezúplatně poskytuje jiné osobě k užívání na základě smlouvy o nájmu nebo na základě smlouvy o finančním leasingu.

Operativní leasing umožňuje klientovi nehradit ve splátkách celou cenu vozidla, ale pouze rozdíl mezi jeho pořizovací a zůstatkovou hodnotou. V rámci operativního leasingu je vozidlo využíváno po smluvně dohodnutou dobu nebo smluvně dohodnutý počet km, klient nenese rizika spojená s vlastnictvím vozidla a hradí pouze amortizaci vozidla odpovídající době nájmu a skutečně ujetým kilometrům. Leasingová společnost na sebe bere také péči o splnění zákonných požadavků jako je silniční daň, poplatek za rádio a zákonné pojištění. Jedná se tedy o dlouhodobý pronájem. Délka operativního leasingu se většinou pohybuje od 24 do 60 měsíců, jsou však poskytovány i kratší operativní leasingy.

Nadstavbou operativního leasingu je **full-service leasing**. Jedná se o operativní leasing se službami, které jsou nezbytné k provozování vozidla – můžeme tedy hovořit o **outsourcingu** v oblasti správy vozového parku. Výčet těchto služeb je poměrně obsáhlý. Od záručního a pozáručního servisu, údržby, výměny a uskladnění pneumatik

přes veškeré zákonné povinnosti, jako je silniční daň, poplatek za rádio, zákonné pojištění, havarijní pojištění až po vedení veškeré administrativy. Leasingová společnost také zajistí dálniční známky, tankovací karty, asistenční službu, náhradní vozidlo atd. Dále poskytují leasingové společnosti svým klientům i nadstavbové nástroje jako je on-line reporting, jehož prostřednictvím lze analyzovat provozní a nákladové aspekty dané flotily vozidel; mohou poskytnout monitor pohybu vozidel GPS, vedení knihy jízd; elektronickou fakturaci; direct driver management atd. Konečným cílem je, aby se klient mohl soustředit na svůj předmět podnikání a služba full-service leasingu mu zajistila komfortní, flexibilní a bezrizikové fungování jeho mobility bez nároků na vlastní zdroje.

Full-service leasing je dominantní formou operativního leasingu u osobních a užitkových vozidel. Tento produkt využívají jak velké nadnárodní korporace, tak malé tuzemské firmy nebo podnikatelé a živnostníci.

Leasingové společnosti nabízejí i komplexní **správu vozového parku** ve vlastnictví zákazníka, tj. bez financování vozidla. Tento produkt známý pod názvem **fleet management** zahrnuje nabídku veškerých služeb jako full-service leasing.

Obdobným způsobem je v zásadě postupováno i v případě operativního leasingu strojů a zařízení.

Leasing není výslovně definován v platném českém soukromém právu. **Finanční leasing** není vymezen jako zvláštní smluvní typ ve čtvrté části nového občanského zákoníku (*zák. č. 89/2012 Sb.*). Smlouvy o finančním leasingu jsou proto uzavírány jako *inominátní (nepojmenované)*, jejich specifikata musí být vyjádřena při formulaci závazků a oprávnění stran leasingové operace v textu smlouvy. Smlouvy o **operativním leasingu** mohou být uzavírány v režimu nájemní smlouvy upravené v §§ 2201 – 2325 nového občanského zákoníku.

Postupy v leasingovém podnikání v souladu se zásadami poctivého obchodního styku upravila ve svém etickém kodexu **Česká leasingová a finanční asociace (ČLFA)**. Etická pravidla leasingového podnikání jdou nad rámec platného práva. Týkají se jak vztahů obchodních (vztahů k příjemcům leasingu, k dodavatelům, ke konkurenčním společnostem, k refinancujícím bankám), tak vztahů ke státním orgánům i k široké veřejnosti. Mezi etické zásady leasingového podnikání ve styku se zákazníky patří úplnost, aktuálnost, srozumitelnost a pravdivost informování zákazníka, jednoznačný a srozumitelný obsah návrhů leasingových smluv, objasňování finančních náležitostí leasingového obchodu, jasnot, věcnost a serióznost reklamy. Jde i o důslednost při ověřování schopnosti zákazníka plnit závazky z leasingové smlouvy a o poskytování základních právních, daňových, účetních a dalších informací v souvislosti s leasingovou operací.

8.4 Instituce sektoru pojišťovnictví

Pojišťovnictví představuje nevýrobní odvětví ekonomiky zabezpečující finanční vyloučení negativních důsledků nahodilosti na ekonomickou nebo jinou činnost lidí. Pojištění nemůže ovlivňovat výskyt nahodilých událostí nebo vznik škod, ale finančně

eliminuje dopad nahodilých událostí. Chápeme ho tedy jako specifické odvětví ekonomiky zabývající se činností pojišťovací, zajišťovací a zprostředkovatelskou.

Pojištění patří mezi *finanční služby*, přesouvá část finančních prostředků tam, kde jsou v daném okamžiku potřebné. Pojištění také představuje právní vztah, kdy pojistitel na sebe přebírá závazek ve formě pojistného plnění pojištěnému, vznikne-li nahodilá událost.

Pojištění dále chápeme jako důchodovou a finanční kategorii, protože jeho prostřednictvím dochází k důchodové stabilizaci ekonomických subjektů a pojištění znamená vztahy tvorby, rozdělování a užití pojistného fondu k úhradě peněžních potřeb.

V rámci provozování komerčního pojištění se využívá celá řada **specifických pojmů**:

- **pojistný kmen** – souhrn pojistných smluv, které pojišťovna v rámci určitého druhu pojištění spravuje;
- **pojistné riziko** – souhrn rizik krytých příslušným druhem pojištění tak, jak jsou převzata pojišťovnou, specifikuje se v zákonech, vyhláškách, smluvních ujednáních a interních směrnících pojišťoven;
- **pojistné podmínky** – obsahují právní úpravu určitého druhu pojištění, dělí se na všeobecné a zvláštní:
 - *všeobecné pojistné podmínky* – pojistné podmínky pro určitý druh pojištění, určují způsob uzavření pojistné smlouvy, začátek, dobu trvání a ukončení pojištění, výluky z pojištění, předmět pojištění, způsob a termíny placení pojistného, podmínky poskytování pojistného plnění, charakteristika pojmu pojistná událost;
 - *zvláštní pojistné podmínky* – konkrétní pojistné podmínky pro dané pojištění, konkretizují všeobecné pojistné podmínky, jsou dohodnuty v pojistné smlouvě;
- **pojistná smlouva** – právní dokument, který završuje dvoustranný právní akt, na jehož základě vzniká smluvní pojištění fyzických a právnických osob. Pojistnou smlouvou se pojistitel zavazuje poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění, pokud nastane nahodilá událost, která je ve smlouvě specifikovaná. Pojistník, který s pojistitelem pojistnou smlouvu uzavřel, se v pojistné smlouvě zavazuje platit pojistné za poskytnutou pojistnou ochranu za stanovených podmínek;
- **pojistník** – osoba, která s pojišťovnou uzavřela pojistnou smlouvu;
- **pojištěný (pojištěnec)** – osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škody nebo jiné hodnoty se pojištění vztahuje, je to osoba, na jejíž život je pojištění sjednáno, to znamená, jejíž život je pojištěn;
- **pojistitel** – právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost, tj. pojišťovna, případně jiná instituce, které bylo uděleno povolení k provozování pojištění;
- **obmyšlený (oprávněná osoba)** – osoba určená pojistníkem v pojistné smlouvě, které vzniká právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného;
- **pojistné** – cena za poskytovanou pojistnou ochranu, v životním pojištění se platí buď běžně po celou dobu pojištění nebo jednorázově nebo po zkrácenou dobu. Výše pojistného je závislá na tom, zda se jedná o muže či ženu, na věku a zdravotním stavu pojištěného, na délce sjednané doby a také na pojistné částce. Pro stanovení základního pojistného jsou pro pojišťovny rozhodující tři hlavní faktory, a to riziko úmrtí, náklady správy pojištění a pojistně-technická úroková

míra. K základnímu ohodnocení rizika úmrtí pojišťovny používají *úmrtnostní tabulky*, které jsou vypočítávány na základě statistických údajů o úmrtí obyvatelstva. Tyto tabulky stanoví pravděpodobnost úmrtí jedince a z toho vyplývající pojistné na základě faktorů jako jsou věk, ve kterém pojištěný vstupuje do pojištění, délka pojistné doby, pohlaví, zdravotní stav a způsob života pojištěného. K takto vypočítanému pojistnému si pojišťovny dále připočítávají náklady správy pojištění, tj. náklady inkasa pojištění, náklady administrativy a počáteční náklady.

Pojistně-technická úroková míra je úroková míra, kterou pojišťovny používají pro kalkulaci pojistného, a současně znamená zaručené minimální zhodnocení prostředků vkládaných do životního pojištění. Jsou to předpokládané výnosy z rezerv pojistného, které spolu s pojistným vytvoří během pojistné doby sjednanou pojistnou částku. Je velice obtížné ji stanovit, pojistní matematici musí odhadovat vývoj na finančním trhu a trhu investic na několik let dopředu. V současnosti je velikost technické úrokové míry regulována ze strany státu.

- **pojistné plnění** – náhrada pojistitele v případě, že dojde k pojistné události. Při dožití je vyplaceno pojištěnému, pro případ smrti může pojistník stanovit obmyšleného, kterému má být pojistné vyplaceno. Pokud pojistník obmyšleného sám výslovně v pojistné smlouvě nebo později neurčí, nastupují v případě smrti pojištěného oprávněné osoby ze zákona. Jsou to postupně: manželka, děti, rodiče, sourozenci, osoby žijící s pojištěným ve společné domácnosti, dědici. Přitom nastupují v uvedeném pořadí. Velikost pojistného plnění je daná sjednanou částkou, ale může být navýšena o předem neznámý podíl na zisku;
- **vinkulace** – životní pojištění může sloužit také jako záruka zaplacení úvěrů v případě smrti příjemce úvěru, v takových případech je pojištění vinkulováno ve prospěch poskytovatele úvěru;
- **odbytné** – je ve své podstatě zpětný odkup životní pojistky, pokud pojistník zažádá o zrušení pojištění. Odbytné pak znamená částku rezerv pojistného s odpočtem nákladů správní režie a manipulačního poplatku;
- **liberace** – zproštění od placení pojistného, pokud by byl pojištěnému během trvání pojištění přiznán plný invalidní důchod ze sociálního pojištění.

8.4.1 Pojišťovny

Mezi *základní činnosti* pojišťoven patří:

- **Pojišťovací činnost** – uzavírání pojistných smluv pojišťovnou, správa pojištění a poskytování plnění z pojistných smluv.
- **Zábranná činnost** – činnost směřující k předcházení vzniku škod a zmírňování jejich následků.
- **Zajišťovací činnost** – rozklad rizika; pojistitel přenáší část svého rizika na zajištětele. Každá pojišťovna je jištěna u více zajišťoven.

Členění pojišťoven z hlediska zaměření:

- **univerzální** - pojišťují v podstatě všechny druhy rizik a mohou provozovat i zajištění;
- **životní** – zabývají se provozováním životních druhů pojištění;
- **neživotní**, které se zabývají provozováním neživotních druhů pojištění;

- **specializované** - pojišťovny specializující se na určitý druh rizik nebo odvětví pojištění – např. úvěrové pojišťovny.

Podnikání v oblasti pojišťovnictví se musí řídit platnou legislativou. K zásadní změně na pojistném trhu České republiky došlo 1. 1. 2005. V tento den vstoupily v platnost novely *zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě* a *zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí*. Vše v rámci harmonizace českého pojistného práva s právem Evropské unie. K 1. 1. 2014 vešel v platnost *zákon č. 89/2012 Sb. (Občanský zákoník, dále uváděn jako “NOZ“)*. NOZ se ruší dosavadní zákon o pojistné smlouvě č. 37/2004 Sb. Povinnosti a smluvní ujednání je (znovu)zavedeno do NOZ. Věcně se pojištění dle NOZ nějak dramaticky nemění. Spíše se to týká tzv. „ostatních změn“ (definice věci – nemovitosti, zvířata, náhrada škody, ochrana slabší strany – spotřebitelské a adhezní smlouvy, informační povinnost, smluvní svoboda).

Pro pojišťovny je důležité, jakým **způsobem získávají nové klienty**. Tak, aby to bylo co nejefektivnější, s minimalizováním nákladů, stabilní partnerství a v neposlední řadě přinést bonitní, spokojené a stálé klienty.

V ČR má řada pojišťoven **vlastní distribuční síť**. Ta je pro ně výhodná například z důvodů nižších marží (provize za sjednané produkty), vlivu na výkon, dosažení očekávaného objemu produkce za sledované období, motivace a podpory prodeje. Nevýhodou je zvýšení nákladů na mzdy (zaměstnanec poměr), tvorba zázemí pro zaměstnance nebo obchodní zástupce (síť jednatelství, poboček), náklady spojené s povinnou registrací u ČNB.

Další distribuční cestou je **síť MLM (Multi Level Marketing)**, někdy také označována jako tzv. „síťový marketing“. Jedná se o dokonale propracovaný model distribuční sítě s vlastními pravidly, kariérními systémy, marketingem, prodejními praktikami, reklamou a mnoho dalších specifik. Tyto MLM sítě se ve většině případů zabývají kompletním finančním poradenstvím. Od zajištění bankovních klientů, po specializaci prodeje úvěrových, pojistných nebo investičních produktů. Mezi největší MLM sítě v ČR patří: Broker Consulting, Fincentrum, OVB Allfinanz, Partners apod.

Těmto MLM sítím konkurují menší **brokerské společnosti**. Jedná se o firmy čítající několik desítek obchodních zástupců. Jejich model finančního poradenství není ale zdaleka tak propracován, jako u MLM sítí.

Velkou část podílu celkové produkce v ČR má také distribuční kanál „**bankopojištění**“. Jedná se o prodej pojistných produktů na pobočkách bank. Tento model je pro pojišťovny nejvíce výhodný. Je nejlevnější, nejstabilnější, přináší velké objemy uzavřených obchodů. V ČR je bankopojištění široce rozvinuto, přesto nedosahuje takového rozměru, jako ve vyspělých západních zemích. To je dáno historií. V ČR se bankopojištění začalo plně rozvíjet až po roce 1989.

Nejmenší podíl na produkci pojištění, mají **ostatní finanční zprostředkovatelé**. Například nezávislí finanční poradci, autosalóny, dealři.

Životní pojištění

Životní pojištění zahrnuje krytí rizik ohrožujících životy lidí. V rámci těchto pojištění se uplatňují výplaty pojistných plnění v případě pojistných událostí, které se dotýkají života pojištěných osob nebo jiných osob. Výše pojistných plnění není dána v případě životních pojištění velikostí škody, neboť škodu lze v těchto pojištěních jen velice obtížně ohodnotit. Výše pojistných plnění je dána velikostí pojistné částky, kterou pojistník sjednal, a tato výše pojistné částky má podle jeho představ a možností příslušné riziko pokrýt.

V životním pojištění jsou kryta *dvě základní rizika*, a to **riziko úmrtí** a **riziko dožití**. V současné době životní pojištění různými způsoby kombinuje tato dvě rizika, přičemž bývají do krytí v rámci produktů životního pojištění často zahrnuta ještě *další rizika neživotního charakteru* (invalidita, úraz, vážné nemoci apod.).

Pojištění pro případ úmrtí kryje pouze *riziko úmrtí*, tedy sjednaná pojistná částka v případě realizace rizika je vyplacena osobě určené pojistníkem - obmyšlenému (osobě uvedené v pojistné smlouvě). Účelem výplaty pojistného plnění v rámci pojištění pro případ úmrtí je obvykle zabezpečení pozůstalých pojistné osoby, dále může být úhrada závazků pojištěného, úhrada nákladů v souvislosti s úmrtím a pohřbem apod. Pojištění pro případ úmrtí bývá také označováno termínem *rizikové životní pojištění*.

Pojištění pro případ dožití je ve své základní a nejjednodušší podobě (kdy pojistník platí jednorázově nebo běžně pojistné a při dosažení sjednaného dne v pojistné smlouvě obdrží pojistné plnění ve výši sjednané pojistné částky) *je obdobou spoření, jde vlastně pouze o tvorbu úspor*. Mezi životním pojištěním a spořením jsou určité rozdíly (pojišťovna ručí za vklady pojistníků ne výškou skutečného vkladu, ale v závislosti na sjednané pojistné částce, přerušení placení běžného pojistného je spojeno s určitými sankcemi), proto uplatnění pojištění pro případ dožití v této základní podobě není obvyklé. Typické je využití odvozených druhů pojištění pro případ dožití, a to důchodového pojištění (kdy jde o opakované dožití se pojištěného) a tzv. věnované pojištění (kdy jde o dožití se finančně závislé osoby).

Smíšené životní pojištění je kombinací *pojištění pro případ smrti a pojištění pro případ dožití*. Při uplatnění klasického smíšeného životního pojištění se pojišťovna zavazuje vyplatit sjednanou pojistnou částku ve sjednaný den v případě, že pojistník tohoto dne dožije, a v případě, že se pojistník tohoto dne nedožije, pak jde o pojistné plnění ve stejné výši před konce sjednané pojistné doby (v souvislosti se smrtí pojištěného) ve prospěch osoby, kterou pojistník sám určí. Smíšené životní pojištění bývá také označováno jako **kapitálové životní pojištění**.

Investiční pojištění je *pojištění pro případ smrti a dožití*, jedná se tedy také o *rezervotvorné pojištění* s výplatou pojistné částky v případě smrti nebo při dožití konce pojištění. Výhodou tohoto pojištění je možnost volby, kam budou jeho prostředky investovány, a to do investičních podílových fondů jako např. peněžní fondy, dluhopisové fondy, akciové fondy a smíšené fondy. Tento druh pojištění umožňuje vyšší zhodnocení prostředků, ale nese také vyšší riziko, že výnosy budou nižší než ty, které jsou zaručeny v kapitálovém pojištění. Klient sám určí poměr mezi výší rizikového pojištění a výší investice. Při sjednávání pojištění se stanoví pojistná částka pro případ smrti, pojistná částka pro případ dožití však není stanovena. Pojistné, které se

pojistník rozhodne platit, pojišťovny přemění podle kurzu na tzv. podílové jednotky, a ty umístí v různých fonděch v poměru, který klient určil. Pojištění může být kdykoliv ukončeno. Na konci pojistné doby obdrží pojištěný aktuální hodnotu podílových jednotek, a to formou jednorázové výplaty či pravidelného důchodu. V případě smrti pojištěné osoby vyplatí pojišťovna oprávněné osobě sjednanou pojistnou částku a aktuální hodnotu podílových jednotek.

Pojistné u životního pojištění lze podle způsobu použití přijatého pojistného k zabezpečení pojistného plnění pojistitele rozdělit na dvě složky, a to **rizikové pojistné**, které tvoří tu část netto pojistného, kde se hodnota pravděpodobnosti pojistné události po dobu trvání pojištění v čase výrazně nemění, kolísání kolem průměru není v čase příliš významné a tato část pojistného se spotřebovává v průběhu pojistného období a není z něho tvořena dlouhodobá rezerva, a **pojistné rezervotvorné**, které tvoří tu část netto pojistného, kde hodnota pravděpodobnosti pojistné události v čase roste a kde se podstatná část pojistného ukládá do rezervy na závazky budoucích let.

Přístup státu k životnímu pojištění vyplývá z chápání významu tohoto pojištění. Vzhledem ke skutečnosti, že se příkládá při uplatňování životního pojištění význam zejména krytí rizika dožití jako alternativního nástroje pro krytí potřeb ve stáří, státy někdy podporují sjednání životního pojištění, a to prostřednictvím daňových zvýhodnění u životních pojištění. **Daňové zvýhodnění** se týká tzv. kvalifikovaných životních pojištění, tzn. životních pojištění, která splňují určitá kritéria. Jde obvykle o pojištění kryjící riziko dožití, dále jsou tato kritéria zaměřena na délku pojistné doby a sjednaný okamžik pro výplatu pojistného plnění při dožití.

Druhy připojištění k životnímu pojištění

Připojištění je obvykle možné sjednat u kapitálových životních pojištění, důchodových pojištění či rezervotvorných pojištění. Jedná se o:

- připojištění invalidity;
- připojištění úrazu – tj. připojištění zahrnující pojištění pro případ smrti následkem úrazu, pojištění pro případ trvalých následků úrazu, pojištění doby nezbytného léčení;
- připojištění vážných chorob;
- pojištění dlouhodobé péče;
- pojištění nemoci – tj. soukromé zdravotní pojištění zahrnující pojištění nemoci, pojištění pobytu v nemocnici a následné rekonvalescence, pojištění invalidity následkem nemoci, pojištění denní dávky při pracovní neschopnosti, pojištění dlouhodobé péče, pojištění pro případ chirurgického zákroku z důvodu úrazu a nemoci.

Neživotní pojištění

Společnosti pro **neživotní pojištění** nabízejí pojistné produkty zaměřené na pojistnou ochranu v případě velmi široké škály rizik, jež mohou vyústit buď v poškození majetku,

nebo ve zranění osob. Proto je také neživotní pojištění strukturováno z hlediska mnoha různých pojistných produktů.

Pro všechny druhy neživotního pojištění je společné to, že pojistné plnění pojišťovna poskytne pouze v případech vzniku pojistných událostí, přičemž není jisté, zda se po dobu trvání konkrétní pojistné smlouvy tato událost vyskytne, a pokud ano, tak kolikrát. Proto je neživotní pojištění ve srovnání s životním pojištěním pro pojišťovny *podstatně rizikovější*, což je ještě víc umocněno i tím, že jak ceny majetku, tak i služeb, na které se toto pojištění vztahuje, významně ovlivňuje inflace, průběžně se mění charakter některých rizik a navíc je toto pojišťovací odvětví velmi silně ovlivňováno i vývojem hospodářského cyklu. Z toho vyplývá, že problematická bývá jak předpověď budoucích nároků pojištěných, tak i s tím související stanovení odpovídající výše pojistného. Proto většina pojišťovacích společností diverzifikuje svou činnost do různých směrů (pojištění úrazová, majetková, odpovědnosti, domácnosti, cestovní pojištění apod.).

Úrazová pojištění poskytují výplatu pojistného plnění v případech, kdy v důsledku úrazu dojde k přechodnému nebo trvalému tělesnému poškození, případně smrti pojištěného.

Pojištění majetková zahrnují krytí rizik, souvisejících s případným vznikem škod na majetku. Jedná se o celou řadu různých druhů pojištění, jako např. *požární pojištění, havarijní pojištění, pojištění strojů, hospodářských zvířat, spotřebních předmětů, nemovitostí, domácnosti* apod.“

Pojištění odpovědnosti kryjí rizika v případech, kdy pojištěný subjekt může způsobit svou činností škody jinému subjektu, a to buď na majetku, zdraví, na životě, nebo se může jednat o pojištění škod finančních, za které poškozenému odpovídá.

Cestovní pojištění nejčastěji zahrnuje pojištění léčebných výloh při cestách do zahraničí, úrazové připojištění, pojištění zavazadel a odpovědnosti za škody a pojištění storna zájezdu. U pojišťoven, specializovaných na cestovní pojištění, může zahrnovat i pojištění řady dalších nepředvídatelných událostí. Velmi důležité je zejména pojištění léčebných výloh při cestách do zahraničí. Pojistnou událostí je akutní úraz nebo nemoc, které nastali během trvání pojištění a které vyžadují neprodlené ošetření nebo léčení. Z pojištění jsou hrazeny náklady, které jsou z lékařského hlediska nezbytně nutné, jako například lékařské ošetření, pobyt v nemocnici, léky předepsané lékařem v souvislosti s pojistnou událostí, přeprava do nejbližšího zdravotnického zařízení, repatriace pojištěného, když ze zdravotních důvodů nemůže použít původně plánovaný dopravní prostředek, repatriace tělesných ostatků do místa trvalého bydliště v případě smrti.

Pojištění domácnosti patří mezi základní druhy pojištění majetku občanů. Pojištěn je soubor zařízení domácnosti živelním pojištěním, vodovodním pojištěním a pojištěním pro případ odcizení. Připojistit lze zpravidla věci zvláštní hodnoty (např. šperky), elektroniku a optiku, jízdní kola, nemotorová plavidla a stavební součásti. Pojistné sazby zohledňují riziko spojené s umístěním domácnosti v lokalitě podle hustoty obyvatel (nejrizikovější jsou Praha a krajská města, nejméně pak vesnice). Obvykle lze připojistit také odpovědnost všech členů domácnosti za škody způsobené v běžném občanském životě. S ohledem na více pojištěných rizik hovoříme o sdruženém pojištění domácností.

8.4.2 Zajišťovny

Jako **zajišťovny** jsou označovány specializované pojišťovací instituce, které se specializují na poskytování zajištění, neboli na „pojišťování pojišťoven“.

Zajištěním rozumíme tzv. zajišťovací obchody, jichž pojišťovny užívají ke snížení rizika, které na sebe převzaly tím, že svým klientům poskytly pojistnou ochranu. I v tomto případě samozřejmě platí, že ani zajištění nezmenšuje rozsah škod, ale jeho sjednáním se riziko dělí mezi více institucí.

Zajišťovny mohou ve většině zemí poskytovat pouze zajištění, zatímco pojišťovny mohou, pokud k tomu mají příslušnou licenci, vedle pojištění poskytovat i zajištění (většinou se ale týká jen velkých pojišťoven). Přitom se v praxi většinou dodržuje zásada, že každá pojišťovna bývá zajištěna u několika zajišťoven současně.

8.5 Nebankovní poskytovatelé úvěrů

Nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru je dle *zákona o spotřebitelském úvěru č. 257/2016 Sb.* právnická osoba, která je oprávněna poskytovat spotřebitelský úvěr na základě oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru, které jí udělila Česká národní banka.

Ještě do nedávna platilo, že pro poskytování půjček stačilo živnostenské oprávnění. Nový zákon razantně mění celou situaci, počet těchto subjektů z desítek tisíc klesl na stovky (od 1. března 2017, kdy zákon vešel v účinnost). Mnoho poskytovatelů končí zejména kvůli podmínkám, které jsou na ně nové kladeny:

- vlastní kapitál min. 20 000 000 Kč,
- prokazatelnost původu peněz,
- předpisy upravující podnikání,
- důvěryhodnost vedení firmy apod.

Asociace poskytovatelů nebankovních úvěrů (APNÚ) je veřejná a nezávislá organizace sdružující poskytovatele nebankovních úvěrů v České republice. Posláním Asociace je vybudovat spolehlivou, společensky odpovědnou půjčovatelskou praxi zaměřenou na dlouhodobou spolupráci, která bude pozitivně vnímána spotřebiteli i tržním dozorem a bude poskytovat příležitost svobodného a bezpečného rozvoje každému jednotlivci a společnosti formou nebankovních finančních řešení.

APNÚ definuje zásadní charakteristiky zodpovědného úvěrování pro klienty poskytovatelů nebankovních úvěrů:

- Půjčujte si jen tolik, kolik potřebujete. Úvěroví poradci vám vysvětlí požadavky, kterým musíte při půjčování peněz vyhovět, a pomohou vám lépe pochopit vaše možnosti splácení.
- Odhadněte, jakou výši úvěru si můžete dovolit. Použijte kalkulačku splátek k vyčíslení, kolik budete muset měsíčně nebo jednorázově splácet.

- Musíte dokonale pochopit svou smlouvu o půjčce. Včetně veškerých kalkulací úroků. Pomůžeme vám pochopit veškerou terminologii, se kterou se můžete během procesu žádosti o úvěr setkat.
- Dodržujte časový rozvrh. Včasné splacení půjčky vám pomůže vytvořit pozitivní úvěrovou historii.
- Obtíže při splácení. V případě, že máte při splácení své půjčky jakékoli potíže, splátkový kalendář vám v případě finančních obtíží umožní rozložit data splácení a vytvořit volnější platební schéma.

Zodpovědní poskytovatelé spotřebitelských úvěrů a půjček navrhují své produkty tak, aby nezatěžovaly klienty ve chvílích finanční nouze.

Spotřebitel je chráněn nejen proti zastírání skutečných nákladů spotřebitelského úvěru zavedením ukazatele **roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr** (RPSN), ale též proti nepřiměřeně vysoké výpůjční sazbě úroku.

Výše úroku je sice dána dohodou stran úvěrové smlouvy, odrážející mimo jiné i prémii za kreditní riziko spotřebitele a míru potřebnosti, nikoliv však bez omezení. Základní ochranu poskytuje ustanovení § 1796 občanského zákoníku o **lichevní smlouvě**, podle kterého: *„Neplatná je smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.“*

Uvedené ustanovení v zásadě koresponduje s vymezením **lichvy**, obsaženém v trestním zákoníku, přičemž odpovídá i současnému chápání lichevní smlouvy v civilním právu formovaném judikaturou. Díky nově stanovené sankci se ovšem soudům usnadní argumentace, když nebudou dovozovat neplatnost lichevní smlouvy pro jednání příčíci se dobrým mravům dle ustanovení § 580 NOZ.

Standard pro posuzování mezní výše smluvní výpůjční sazby úroku spotřebitelského úvěru nastavil Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 21 Cdo 1484/2004, když uvedl, že: *„neodpovídá obecně uznávaným pravidlům chování a vzájemným vztahům mezi lidmi a mravním principům společenského řádu, aby dlužník poskytoval věřiteli nepřiměřené nebo dokonce lichvářské úroky; podle Nejvyššího soudu nepřiměřenou a tedy odporující dobrým mravům je zpravidla taková výše úroků sjednaná ve smyslu ustanovení § 658 odst. 1 občanského zákoníku, která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jejich sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami při poskytování úvěrů nebo půjček.“*

Jako referenční hodnota pro zjištění obvyklé sazby spotřebitelského úvěru mohou posloužit statistické údaje shromažďované ČNB v databázi ARAD.

8.6 Další licencované subjekty finančního systému

V rámci finančního systému působí vedle již uvedených „finančních institucí“ ještě mnoho dalších subjektů, jejichž činnost podléhá povolovacímu řízení a povinné registraci. Jsou jimi jednak další druhy právnických osob, jednak profesně

specializované fyzické osoby, které mohou být buď zaměstnanci finančních institucí, nebo podnikateli.

8.6.1 Provozovatelé vypořádacích systémů

Provozovatelé vypořádacích systémů jsou licencované podnikatelské subjekty specializované na provádění vypořádání burzovních obchodů, neboli na výměnu peněz za obchodované investiční instrumenty (např. cenné papíry) a naopak. Z toho vyplývá, že tuto činnost provádějí nejčastěji na základě smluvního ujednání pro některou burzu.

8.6.2 Ratingové agentury

Ratingové agentury jsou společnosti, jejichž podnikatelskou činností je provádění hodnocení bonity jednotlivých ekonomických subjektů s cílem zjistit, jak jsou schopny dostát svým závazkům (nejčastěji se jedná o závazky z jimi emitovaných dluhopisů). Na základě výsledků těchto hodnocení jim přidělují tzv. rating. Přesto, že se nejčastěji jedná o hodnocení korporací, tak se rovněž zaměřují i na hodnocení dalších ekonomických subjektů, jimiž jsou zejména veřejnoprávní subjekty (např. obce), ale i jednotlivé státy.

8.6.3 Instituce regulace a dohledu

V důsledku nejednotné legislativy existuje ve světě stav, že ač všechny státy provádějí regulaci a dohled nad svými „národními“ finančními systémy, mohou k tomu využívat různých institucí.

Prakticky jedinou a všem zemím společnou institucí tohoto zaměření je **centrální banka**, která ovšem může mít v jednotlivých zemích různý rozsah působnosti, a proto i rozdílné pravomoci: v některých zemích může pouze zabezpečovat regulaci a dohled v bankovním systému, v jiných naopak může být dokonce jediným univerzálním dozorovým orgánem.

Dalším orgánem státní regulace (zejména pokud se týká regulaci a ochrany kapitálového trhu) bývá **komise pro cenné papíry**. Jedná se o významnou státní instituci zřizovanou v těch státech, jejichž legislativa rozlišuje zvlášť regulaci peněžního a zvlášť regulaci kapitálového trhu. Např. v USA je příkladem instituce tohoto typu Komise pro cenné papíry a burzy (*Securities and Exchange Commission – SEC*).

8.6.4 Subjekty nezbytné pro fungování finančního systému

Ve většině ekonomicky vyspělých států jsou zřizovány různé **garanční fondy**, jejichž cílem je zajistit bezpečnost finančních investic drobných investorů (zejména domácností, resp. malých firem). Neexistuje jednotné pravidlo, kolik garančních fondů má existovat a jak mají být zaměřeny.

V České republice funguje od roku 2016 **Garanční systém finančního trhu**, jenž zahrnuje dva samostatné fondy, *Fond pojištění vkladů* a *Fond pro řešení krize*. Garanční fond obchodníků s cennými papíry v České republice poskytuje podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu náhradu za 90 % nevydaného zákaznického majetku, nejvýše však částku odpovídající protihodnotě 20 000 EUR.

Dalším účelově zřízovaným subjektem bývá v některých zemích **centrální depozitář cenných papírů**. Ten zřizují především ty státy, v nichž je možno emitovat dematerializované cenné papíry. Význam tohoto subjektu spočívá totiž v tom, že pokud cenné papíry nemají fyzickou podobu, musí existovat instituce, která by je centrálně evidovala a také registrovala všechny s nimi prováděné obchody. **Centrální depozitář cenných papírů** byl v České republice vytvořen z původního Střediska cenných papírů.

8.6.5 Nadnárodní finanční instituce

Za **nadnárodní finanční instituce** lze považovat kolektivně zřízené finanční instituce v nadnárodních ekonomických společenstvích, jak je např. Evropská hospodářská a měnová unie. Jedná se o instituce vytvořené dohodou členských států nadnárodního hospodářského seskupení, které na ně přesunuly některé své pravomoci.

Jako příklad nadnárodní finanční instituce může sloužit např. **Evropská centrální banka**.

8.6.6 Mezinárodní finanční instituce

Každý národní či nadnárodní finanční systém je vždy propojen s národními a nadnárodními finančními systémy jiných zemí a s nimi spoluvytváří finanční systém světový. Proto je pochopitelné, že i jeho fungování je do značné míry ovlivňováno činnostmi mnoha různých **mezinárodních finančních institucí**, jejichž členem bývá zpravidla i příslušný stát.

Těmito institucemi jsou z celosvětového pohledu především:

- **Mezinárodní měnový fond** (*International Monetary Fund – IMF*) a
- **Světová banka** (*World Bank – WB*), včetně institucí, které s ní souvisejí:
 - **Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj** (*International Bank for Reconstruction and Development – IBRD*),
 - **Mezinárodní asociace pro rozvoj** (*International Development Association – IDA*),
 - **Mezinárodní finanční korporace** (*International Finance Corporation – IFC*),
 - **Multilaterální agentura pro investiční záruky** (*Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA*) a
 - **Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů** (*International Centre for Settlement of Investment Disputes – ICSID*).

Dále sem lze zařadit celou řadu různých institucí, které slouží k mezinárodní výměně zkušeností a navrhování různých doporučení, norem, resp. směrnic týkajících se

různých oblastí finančního podnikání. Ty potom jednotlivé státy většinou dodržují a často je promítají do svých zákonných norem, čímž přispívají k harmonizaci regulace celého světového finančního systému.

Mezi instituce světového významu toho typu patří:

- **Basilejský výbor pro bankovní dohled** (*The Basel Committee on Banking Supervision – BCBS*),
- **Mezinárodní organizace komisí pro cenné papíry** (*The International Organisation of Securities Commissions – IOSCO*),
- **Mezinárodní asociace orgánů dohledu v pojišťovnictví** (*International Association of Insurance Supervisors – IAIS*).

Vedle těchto nejvýznamnějších mezinárodních institucí světového významu pak samozřejmě existují i mezinárodní instituce významu spíše regionálního.

Shrnutí kapitoly

Finanční instituce jsou chápány jako „licencované a státem regulované podnikatelské společnosti mající právní subjektivitu, jež nabízejí finanční produkty a poskytují finanční služby v souladu s udělenou licencí (resp. povolením k činnosti). Licencí se rozumí povolení udělované kompetentními orgány k výkonu podnikatelské činnosti ve vymezeném rozsahu a za předem definovaných podmínek (v ČR jde zpravidla o povolení udělovaná ČNB).

V praxi se nejčastěji používá členění finančních institucí v souladu s nastavením systému regulace a dohledu ve finančním systému. Finanční instituce jsou ve většině zemí členěny do čtyř základních sektorů:

- V. Instituce sektoru bankovníctví**
 - c. **Obchodní banky, centrální banky**
 - d. **Nebankovní spořitelní instituce**
- VI. Nebankovní instituce sektoru investičních služeb**
 - a. **Obchodníci s cennými papíry**
 - b. **Investiční společnosti a investiční fondy**
 - c. **Penzijní společnosti, resp. penzijní fondy**
 - d. **Burzy, resp. regulované organizované trhy**
- VII. Instituce sektoru pojišťovnictví**
 - a. **Pojišťovny**
 - b. **Zajišťovny**
- VIII. Další licencované subjekty finančního systému**
 - a. **Instituce regulace a dohledu**
 - b. **Ratingové agentury**
 - c. **Garanční fondy**

d. Různé licencované profese fyzických osob

e. aj.

Spořitelní a úvěrní družstva (označované také jako „družstevní záložny“ nebo „kampeličky“) jsou právnické osoby s neuzavřeným počtem členů, fungující na členském principu. Poskytují různé finanční služby, podobně jako banka. Je tedy možné u nich vést běžný nebo spořicí účet, uložit peníze na termínovaný vklad nebo žádat o úvěr.

Leasingové společnosti nebo bankovní ústavy nabízí různé formy leasingu. **Leasingem** se rozumí forma podnikání, jehož podstatou je pronájem výrobků a výrobních prostředků na určité období na základě úhrady leasingových poplatků formou splátek. Uplatňuje se zejména u předmětů dlouhodobé spotřeby, ale i ve službách. Nahrazuje investování a jeho předmětem může být jakýkoliv hmotný i nehmotný majetek.

Pojišťovny jsou licencované finanční instituce poskytující klientům ochranu před finanční ztrátou vzniklou v důsledku tzv. pojistných událostí. Sjednáním příslušných pojistných smluv získají pojištění pojistnou ochranu, za kterou platí pojišťovněm sjednané pojistné. Přestože z právního hlediska lze činnost pojišťoven charakterizovat tak, že na sebe přebírají rizika vyplývající z uzavřených pojistných smluv, z hlediska principu je pojištění založeno na vzájemném rozložení rizika mezi velké množství pojištěných.

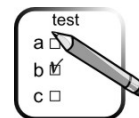
Zajišťovny jsou specializované pojišťovací instituce, které se specializují na poskytování zajištění, neboli na „pojišťování pojišťoven“. Zajištěním rozumíme tzv. zajišťovací obchody, jichž zajišťovny užívají ke snížení rizika, které na sebe převzaly tím, že svým klientům poskytly pojistnou ochranu. I v tomto případě samozřejmě platí, že ani zajištění nezmenšuje rozsah škod, ale jeho sjednáním se riziko dělí mezi více institucí.

Nebankovní poskytovatelé spotřebitelských úvěrů jsou dle *zákona o spotřebitelském úvěru* právnické osoby, které jsou oprávněny poskytovat spotřebitelský úvěr na základě oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru (uděleného Českou národní bankou). Spotřebitel je chráněn proti zastírání skutečných nákladů spotřebitelského úvěru zavedením ukazatele roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr (RPSN), ale též proti nepřiměřeně vysoké výpůjční sazbě úroku (lichvě).

V rámci finančního systému působí vedle již uvedených finančních institucí ještě mnoho dalších subjektů, jejichž činnost podléhá povolovacímu řízení a povinné registraci. Jsou jimi například: provozovatelé vypořádacích systémů, ratingové agentury, instituce regulace a dohledu, subjekty nezbytné pro fungování finančního systému, nadnárodní finanční instituce, mezinárodní finanční instituce apod.

Vzorové otázky

1. Jak definujeme finanční instituci?
2. Jaké znáte finanční instituce sektoru pojišťovnictví?
3. Jakou činnost vykonávají ratingové agentury?
4. Jaká instituce funguje na principu garančního fondu v ČR?
5. Jaké druhy leasingu znáte?
6. Jak je chráněn příjemce nebankovního spotřebitelského úvěru před nekalými praktikami některých poskytovatelů?

Literatura

DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-861-1992-0.

HORA, J., ŠULCOVÁ, J. a A. ZUZANĀK. *Příručka pro zprostředkovatele pojištění*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-720-1488-9.

KANTNEROVÁ, L. *Základy bankovníctví. Teorie a praxe*. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-595-4.

MEJSTRĀÍK, M., PEČENÁ, M. a P. TEPLÝ. *Bankovníctví v teorii a praxi*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2870-7.

MISHKIN, F. S. a S. G. EAKINS. *Financial Markets and Institutions*. Essex: Pearson Education Limited, 2012. ISBN 978-0-273-75444-2.

REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5871-8.